

Oheroini si ekvašsintetikano derivati taro morfini. Avgo drom si kerdo ki Germania ko 1898 berš thaj sine iste-malkerdo ki medicina ko sasljaribe o khunibe thaj dukh. O heroini si 20-25 droma najzore analgetikane sikavina taro morfini thaj si dujdroma majzoreste adiktivnikano. Leskoro bilačhoistemalkeribe andarela dži zuraribe pharo badanikano thaj gogjakoro athinalipe baši salde nekobor divesa.

Arakhela pe sar parno (ušeder, majzorele sikavinaba) ja kuršumlimekafeno praho.

Istemalkerin: O heroini šaj te lel pe ko organismo piibaja cigara kolate si čhivdo heroini, nakheskere leibaja, phudibaja tharo heroini ki folia thaj intravenakere dromea, špriceja thaj suvjaja. Kana lela pe intravenakere dromea zarurime si thaj : roj, momoli, limontus, celofani, pamukja, špriceja, suvja, lastuko. Pala ko khuvibe ko organismo e heroineskiri sikavin lunginela 4-6 aria, ko kova vakti iranena pe o faze tari leskiri sikavin:

- **Faza 1:** Hali "High" a.v hali taro učo matibe. Ovela sigate pala ko heroineskoro khuvibe ko organismo thaj lunginela ko maškaripe 10-15 dakikja. Tipikane nišania si: poxari tikne reakcie, sajek ovibe kori trujalipe, dukhako naxošibe, "Bar ovibe" – "stoun". O bebekja si tank, sar nukta, sar o tank kotor tari suv špenagla, na reagirinena ki roš.
- **Faza 2:** si hali tar a.v sar te phene si psihikano balansi ja " legardo hali taro normalno ovibe", kana o dženo kova lelja heroini funkcionirina bizo samalipe e trujalipaske, ulavdeste te lela lungu vakti heroini. Akaja faza lunginela 3-6 aria.
- **Faza 3:** si hali kana čhola e heroineskiri sikavin, a.v čhipota taro biapstinencialnikane nišania (kriza). Ovela pali 8-12 aria taro leibe heroini akale nišanencar: bilačo xošipe, nervoza, tiknjardi tolerancia tari frustracia thaj eksplozivno ovibe, hamzibe butfar, nakheskoro thavdipe, asvinena o jakha, terledibe, sigutne bimangle miškiba taro nesave grupe muskulia ko vast/piro, bimudro sovibe, buvle bebekja, dukha ko dumo thaj ko kokala, mangin čhadibaske, šajdutno si džajbe avripeste majpanjalo, učeder temperatura. I kulminacia tar akala nišania ovela baši 36-48 aria, a lengoro činavibe adžikerela pe baši 7-15 divesa.

Tipikane objektivnikane nišania taro heroineskoro bilačhoistemalkeribe si : tank bebekja, haravibe pali mortik, hali tar ekvaššovavnipe, butdroma iranena pe e mortikakiri renka, teliparvaripe, šajdutne si nišania taro pusaviba suvjaja pala ko vasta, infekcia ko vene ko vasta ja pire, xošibaskoro iranibe t.a.

Sar palpalunipe taro butfareskoro leibe heroini zrela pe makjaribaskoro, gogjakoro-badanikano athinalipe, ki medicina definirime sar Sindromi baši makjaribe tar opiatia.

LSD si tipikano prezententi tari grupa bare halucinaciakere droge. Si la zorali sikavin upro procesia taro gndipe, upro percepcie thaj minsakere halia. Ko bilegalnikano kurko sikavela pe ki forma taro tikne hapja, LSD impregnirime kovlo lil, želatineskere folie kolende si čitrakerde Betmen, Supermen, Miki Maus t.a. Pal odova hemime ko pani piela pe. **Sikavin:** Čhivdo ko organismo o LSD anela dži buteder badanikane thaj gogjakere iraniba. O šurutne efekcia si sikaviba-ja bimangle xošiba tar adžikeribe, bimotivirime dar tinanibaja, mangin čhadibaske, šereskoro iranibe, šereskiri dukh, vileskoro čalavibe, buvljarde bebekja. Pal odova avela dži sahni konfuzia ko xošibaskere organia, nane kontrola, bišajdipe korkori manginaja te legaren pe o čhipote, xošibe taro bipharipaskoro hali. Sar majdominantno nišani si o iraniba ko organengoro xošibe sar: vizuelnikane halucinacie ki forma taro barvale koloritna pejsažia, dživdinkeribe kaj o avazi si renkaja, bangjarde vakteskere dživdinkeriba, iranibe taro moldipaskere sistemia t.a I sikavin lunginela pe saatencar, a nekana thaj divencar.

TRADICIONALNIKANO RESIBE

I tradicionalnikani politika baši činavibe o problema e droencar bazirinela pe ko pakjaviba kaj:

- Šukar organizirime prevenciakere programa ka andaren o terne ma te len droge
- Daravkeriba ko publik medie teli slogania "I droga mudarela" thaj "I droga si meribe" ka andaren o terne ma te len ja te činaven te len droge.
- Odola kola šurakerdje te istemalkeren droga ka činaven salde džikobor mangena ja džikobor silen bari mangin te sasljojen.
- I apstinencia si jekhutno kamijabalo rezultati taro sasljaribe.
- Jekhutno čhani baši problemeskoro činavibe ki khedin si respresvnikane napia kola si zaruri ko so majbaro gendo.

Akava resibe ki relacia e prevenciaja thaj e tretmanea, astarela aktivipa thaj dromarina taro butikeribe dromarde kori individua thaj sa panda majbutfar resena pe ki Republika Makedonia.

Ko tradicionalnikane programe mujalkerela pe o realnikano hali e istamalkeribaja droge kova vakerela:

- O istemalkeribe droge si binakhavibaskiri ko sesavo sasoinnipe kote so arakhena pe, a sebepi odova
- Zarurime si koordinirime thaj kreativnikane prevenciakere programe baši tiknjaribe e drogakoro rodipe. Numa thaj trujal odova
- O droge istemalkerena sine pe, istemalkerena pe thaj ka istemalkeren pe ko sesavo sasoinnipe bidikh-indor ko odova amen odova mangaja ja na thaj bi dikhindor ko kvaliteti taro prevenciakere programe
- Sebepi o fakti kaj sakana ka oven džene kola ka istemalkeren thaj bilačheistemalkerena droge, isi problema taro turli terapeutikane programe adaptirime ko šajdipa thaj zaruria tari resarinakiri grupa
- E drogakoro istemalkeribe si kompleksno thaj serioznikano socio-medicinakoro problema thaj leskoro činavibe rodela organizirime thaj koordinirime aktivipa baši sa o sasoinnikane segmentia.
- E drogengoro istemalkeribe andarela dži bareder zijani pali individua thaj sasoinnipe.

Sebepi o fakti kaj o džene kola sietmalkerena droge si integralno kotor taro sasoinnipe:

- Zarurime si tamiribe jekhutno doktrina ki prevencia thaj phanlpe e programen ki lokalnikani, nacionalnikani, regionalnikani thaj internacionalnikani digra.
- Zarurime si arakhibe sastipaskiri thaj socialnikani protekcia e džengnje kola bilačheistemalkerena droge kolea ka tiknjarel pe o deiba servisia ki digra tari lokalnikani khedin kolea tiknjola i digra tari lengiri marginalizacia, stigmatizacia thaj socialnikani izolacia.
- Ki te resocializirinen pe, rehabilitirinen pe thaj socialnikane te reintegririnen pe o sasljarde džene atinale tari droga, zarurime si organizirime programe baši reintegracia thaj resocializacia ki lokalnikani thaj nacionalnikani digra.

Akale flaereskoro printibe lovenar si pomaškardo tari

THE CHURCH OF
JESUS CHRIST
OF LATTER-DAY SAINTS

WWW.REDCROSS.ORG.MK

www.facebook.com/CrvenKrstNaRepublikaMakedonija

www.youtube.com/MacedonianRedCross

Црвен крст на Република Македонија
Kryqi i kuq i Republikës së Maqedonisë
Macedonian Red Cross

THE CHURCH OF
JESUS CHRIST
OF LATTER-DAY SAINTS

DROGE

O droge ruminena milionia dživdipa sakova berš. Majbilače aspektia tar akava problem si o zijani kole kerela o leibe droge e terne manušengje - sar thaj o dar bašl sakone phuvjakoro avutnipe. Sebepi so sakana barjola o gendo terne manuša kola šurakerena te len droga, taro vitalnikano džanlpe sit e keren pe materialia baš edukacia kola ka saikeren čačutne informacie baši drogakoro bilačhipe.

I droga si sakoja supstancia taro čarjalo ja sintetikano darhi, kaskere istamalkeribaja ka šaj te keren pe halia tar athinalipe so šaj te andaren rumiba ko sastepe ja aver čhaneste te rumine o manušikani integriteti ko badanikano, gogjakoro thaj socialnikano haljovibe.

Sasoinni konstatacia si kaj e drogengoro istemalkeribe si globalnikano, serioznikano thaj kompleksno problema. Ko sumnal thaj amende majbuvljardi thaj majbut istemalkerdi droga si o kanabis. Numa, dikhlo taro sastipaskoro, socialnikano thaj sasoinno aspekti o heroini si, amare thanende, umdinela pe i najserioznikani bilegalnikani droga savi bilačheistemalkerela pe, anglal sa sebepi intravenakoro istemalkeribe kova si učeste rizikano baši buvljaribe virusia tari SIDA, sariluko thaj aver infektivnikane nasvalipa pali rateskotod rom, sar thaj o riziko taro sigutno meribe sebeši majbarodoziribe. Taro trujal 5.3 milionia manuša ko sumnal kola intravenakere dromea istemalkerena droge, trujal 200.000 merena sebepi buteder komplikacie phanle e esavke istemalkeribaja.

E drogengoro ulavibe si šajdutno ko turli čhania, numa edukativnikane majadekvatno umdinela pe kaj si e drogengoro ulavibe aso psihofarmakologikano asari ko Centralnikano gogjakoro sistemi (CGS) aso kolate o droge ulavena pe ko: **1. Depresoria ko CGS (alkoholi, opium, sedativia thaj hipnotikja), 2. Stimulatoria ko CGS (amfetaminia, ekstazi, kokaini, krek, khat, kofeini, efedrini thaj nikotini), 3. Halucinogena droge (lsd, meskalini, psilocibin, enilciklidin thaj tatula), 4. Kanabinoidia (marihuana thaj hašiši), 5. Hasaribaskere supstancie (lepakoja, aerolonda, benzini, butan, renke thaj lakoja), 6. Anabolikane steroidia (dianabol, nandron, proviron thaj testosteron).**

Fundavne faktia bašl majbutdroma istemalkerde droge:

Marihuana pakjarela pe sar cigara akhardi džoint. Oj jekajek šaj te ovel keravdi sar čaj vi hemime habencar ja šaj te piel pe ki panjali lula akhardi bong. I marihuana si droga tari grupa tikne halucinogena droge trujal so aso nekola autoria o kanabis ulavela pe sar ulavdi grupa droge. Kerela pe taro patra tari džuvljani Cannabis sativa (Indiakoro kanapi) kaskere lulugjendar a.v tari lulugjengiri thavdin kerela pe o hašiši.

Sikavin: pala ko piibe cigara marihuanaja ko šuru šaj te avel dži bidžanli dar thaj keravdipe. Upru godi I marihuana si depresivnikane palpalunipaja. Sar majtipikano objektivno nišani ko piibe marihuana sikavela pe: e jakhengere kapakongoro thaj e konjunktivengoro lolipe, palo so buvljona o bebekja. E moskoro andrunipe vi o krlo ovena šuke, a sikavela pe thaj barjardo apetiti baši but kaloriengoro habe. Šajdutno si e balanseskoro rumibe thaj khindipe. Sa o lipardo si palpalunipaja taro gogjakere manifestacie ki sfera taro xošibe thaj percepocie: euforikanoxošibe ovela pala 15-30 dakikja, a lunginela 3-4 aria. O dženo si ko hali taro lačo relaxiribe xošibaja taro šukarhali, lafikerela vi intenzvino komunicirina thaj trujalipaja. O asociacie si dživde, o gndipe sigjardo, numa I sama si phari, a o ikeribe ki godi si rumime. Ko badanikano plani sikavela pe barjaribe taro rateskoro tansioni, sigjardi vileskiri akcia thaj sigjardi respiracia.

O majintenzvino piibe marihuana andarela dži rumibe taro buteder gogjakere funkcie: ikeribe ki godi, samalipe, gndipe thaj sikavibe xošiba taro bičačipe.

Inhalatoria si droge kola andarena dži phare organikane rumiba ki godi. Ola preperena ki grupa delirantna droge kola istemalkerena pe taro čhave maškar 12-16 berša. Lengere negativnikane anglunipa si: odova so si ko legalnikano bikinibe, lokheste resela pe dži lende; silen buvlo ikeribe ko kherutnija thaj si udžuzi. Ko bikinibe arakhena pe ko čhani tar: aerolonda, lepakoja, kherutne dezinficiencia, insekticidia, dezodorancia, tinta baši poliribe mebeli renke, acetone najenge, benzini, plineskere reserve baši čakmakoja, šudro spreji baši pukne t.a.

Sikavin: Lengiri sikavin upri CGS si depresivnikani thaj delirantnikano. Ko avga 10 dakikja sikavena pe: iraniba ko vjavaharibe, euforija, xošibe taro satakati, dživdinkeribe vizuo-auditivnikane halucinacie, but lafikeribe numa phareder lafengere vakeribaja, buvljarde bebekja t.a. Trujal odova butdroma sikavena pe thaj dupla tasvirja, muskulengo patonibe, sasoitno muskulnikano kišlape, šamutime godi, iranela I godi, šereskiri dukh, teteravinela pe, mangin sovibaske, pohari phiribe, mamurlime phiriba, dezorientacia, averenka trujal o vošta izencar taro lepako, phari aplastikani anemia t.a. Jek tare šerutne karakteristike si sikavibe agresia thaj violentno vjavaharibe. Ko palemkerdo bilačhoistemalkeribe sikavela pe psihologikano athinalipe.

Amfetaminia si sintetikane droge avgo drom kerde ko 1920 berš thaj sar zorale psihostimulatoria sigate sine istemalkerde ki oficialnikani medicina sar bukja mujal khinibe thaj sovavno ovibe. Majgeči, sebepi depresivnikano efekti ko apetiti sine istemalkerde ko saslaribe halia problemencar ko habe (thulibe). Si evidentia thaj baši lengoro masovnikano istemalkeribe taro studentia, sportistia; paldutne ko lunge dromarina sebepi lengere fundavne karakteristike. Kerena pe ko čhani taro hapja, šereja učarde hapja, kapke ja pani inekcienge, praho t.a. Ko organizmo čhivena pe mosar ja suvjaja so si but daralo, sebepi o zoralo thaj igutno stimulativnikano sikvibe upro CGS.

Sikavin: andre ko organizmo kerena iraniba ko badanikano thaj gogjakoro plani:

- Badanikano plani. Barjardo rateskoro tansioni,

sigjardi vileskiri buti thaj respiracia, pohari buti e porjengiri, barjardo žlezdengoro butikeribe, barjardo muskuleskoro aktivipe dži bimudripe, khinibe t.a.)

- Gogjakoro plani: euphoria, xošibe tari abrdardi psihikani energia, xošibe tari korkoripeste pakjiv, tiknjardo zaruri bašo suno, apetiteskoro našavibe t.a.

Kana istemalkerena pe amfetaminia šajdutni sikavin si dikhibaskere thaj šunibaskere halucinacie, bimudripe, baroxošipe, nervoza, šamutime godi. Ko butfareskoro leibe amfetaminia zurarela pe tolerancia thaj psihikano athinalipe.

Ekstazi si sintetikani droga, hapi, but thaj masovnikane istemalkerdi sar droga bašo bahlane „rawy party“, vikend droga. Akharela pe thaj kamipaskoro hapi. Masvnikane istemalkerela sine pe ko 90 berša taro nakhlo šelberšipe, sar dromarin e mdoernikane kulturake, ja tehno bahlane ko evropakere phuvja. Istemalkerela pe ki forma taro hapja save nakhavena pe, nesavo drom nakhestar lela pe, a but hari thaj intravenakere dromea, špricea ja suvjaja. O efekti avela 30 dži 60 dakikja taro hapeskoro leibe, majbut hošinela pe pala 90 dakikja, alunginela 3 aria. O palpalunipa akale drogatar sa panda rodljarena pe.

Sikavin: Bari dar si halia tar organizmoskoro baro tatipe sebepi ekstremnikano miškibe, motornikano aktivipe, sigutno barjaribe taro rateskoro tansioni thaj badanikani temperatura, baro terledibe, sar thaj o šajdutno kolapsi taro vileskoro-ratanibaskoro sistemi, pali so šaj te avel dži meribe.

Kokaini si alkaloidi taro patra Erytroxylon coca, čar savi barjola majbut ki Purabali Amerika, a kolatar kerela pe o kokaini (kokainhidrohloridi) sar parno dži krem renka praho kerke lezeteja. O kokaini si pendžardo sar rekreativnikani droga thaj lela pe mosar (nakhavela pe), nakheja (phudela pe andre) ja suvjaja. Ki medicina istemalkerela pe sar lokalnikano anestetiko.

Sikavin: kana lela pe o kokaini nakheja leskiri sikavin šurakerela baši 15-30 dakikja. Sikavela pe takatime badanikano thaj seksualnikano stimulativnikano sikavibe, pali so avela xošibe taro baro takati thaj superiorno ovibe, džangavibe thaj hiperaktivno ovibe. Barjarela i gogjakiri energija, andarela dži euforia savi lunginela dži 45 dakija, vaktea majšukarkerdo vakeribe. Ko badanikano plani akava hali havljarela thaj barjardo rateskoro tansioni, sigjardi vileskiri buti thaj respiracia, barjardi badanikano temperatura, buvljarde bebekoja. Pala ko sikavinakoro agorkeribe avela dži mujalutno hali: baro khinibe thaj sovavnipe. Pala butfareskoro leibe kokaini avela dži sigutno zuraribe tolerancia thaj zoralo psihikano athinalipe.

O hronikano bilačhoistemalkeribe kokaini sakana legarela dži sikavibe: bisovavnipe, bimudripe, aksiozno ovibe, tiknjardo apetiti thaj mangin čhadibaske, našavibe badaneskere kiloja, ruminkerdo nakheskoro andrunipe, paranoja t.a serioznikane ruheskere bilačhipa.

